

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในปัจจุบัน ประเทศส่วนใหญ่ในโลกได้ให้การรับรองสิทธิของผู้ถูกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้ถูกล่าวหาในคดีอาญาจึงมีสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดีอย่างเต็มที่ เช่น การได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ สิทธิได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย สิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย และการได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม การยอมรับให้ผู้ถูกล่าวหาสิทธิต่างๆ ในการดำเนินคดีนี้ เป็นการยกระดับผู้ถูกล่าวหาขึ้นเป็นประธานแห่งคดี ซึ่งเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหานั่นเอง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) และเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหา มีแนวความคิดดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ดังจะเห็นได้จากการมีองค์กรอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี ซึ่งเป็นดุลพินิจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ซึ่งแม้ว่าจะเปิดโอกาสในเอกชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้เองก็ตาม ส่วนในชั้นพิจารณาคดี ศาลมีอำนาจเรียกพยานมาสืบได้เองโดยไม่ต้องมีคำร้องขอของกลุ่มความในคดี

วิธีการค้นหาความจริงในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น มีวิธีการค้นหาความจริงโดยเนื้อหาที่ว่า ทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีหน้าที่ต้องร่วมกันและช่วยกันค้นหาความจริง อัยการไม่ใช่กลุ่มความในเนื้อหา และการดำเนินคดีโดยรัฐมีรูปแบบเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐฝ่ายหนึ่ง กับผู้ถูกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่ง วิธีการค้นหาความจริงของประเทศไทยจึงมีความแตกต่างกับสหราชอาณาจักรหรือประเทศอังกฤษ ที่แม้จะเป็นระบบกล่าวหาเหมือนกัน แต่ประเทศอังกฤษมีวิธีการค้นหาความจริงโดยการต่อสู้ของกลุ่มความในคดีเพื่อผลแพ้ชนะ และมีรูปแบบนิติสัมพันธ์สามฝ่าย คือ โจทก์ จำเลย และศาล อันเป็นผลมาจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่มีแนวความคิดการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนมาก่อน

แต่ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่มีวิธีการค้นหาความจริงในแบบใด ฐานะของผู้ถูกล่าวหา ก็ยังคงมีฐานะเป็นประธานในคดีอยู่นั่นเอง และเมื่อประเทศไทยมีวิธีการดำเนินคดีอาญาสอดคล้อง

กับแนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ที่มีวิธีการค้นหาความจริงโดยเนื้อหาแล้ว การใช้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ รวมถึงการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา จึงเป็นการใช้อำนาจรัฐที่สามารถกระทำได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน แม้จะกระทบสิทธิของผู้ต้องหาอยู่บ้างก็ตาม แต่การดำเนินการใดๆ ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงฐานะการเป็นประธานในคดี ดังจะเห็นได้จากข้อความในมาตรา 131/1 ซึ่งได้บัญญัติคุ้มครองการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวแล้วว่า ต้องกระทำการโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดคนน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น อันเป็นข้อที่แสดงให้เห็นว่า การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องอยู่ในขอบเขตที่ไม่กระทบกระเทือนถึงฐานะการเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหา

เมื่อพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้น ไม่ว่าจะพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารใดๆ รวมถึงพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จึงมีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องได้รับการรวบรวมไว้ในสำนวนคดี เพื่อใช้พิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามความจำเป็นของเรื่อง

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ได้กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการเก็บรวบรวมหลักฐานจากร่างกายในฐานะที่เป็นส่วนประกอบของร่างกายมาตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ว่า ต้องเป็นกรณีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี และต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาก่อนดำเนินการ จึงเป็นกรณีที่ไม่ได้พิจารณาถึงเหตุผลความจำเป็นในการแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆ ตามแต่ละคดีที่เกิดขึ้นซึ่งมีเหตุผลความจำเป็นในการแสวงหาพยานหลักฐานแตกต่างกันออกไป อีกทั้งยังเป็นการจำกัดอำนาจรัฐในการค้นหาความจริงแท้ในคดี ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันค้นหาความจริงอีกด้วย

และในเฉพาะการบัญญัติถึงเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหานั้น แม้อาจดูเหมือนว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยการให้สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าว ซึ่งผู้กล่าวหาอาจจะไม่ยินยอมก็ได้ นั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักกฎหมายที่ควบคุมการใช้อำนาจรัฐ และข้อความที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 131/1 นั้นเอง ก็จะพบว่า ไม่มีความจำเป็นต้องเขียนเรื่องความยินยอมไว้ในมาตรา 131/1 แต่อย่างใด เนื่องจากการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาโดยการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์นั้น ต้องกระทำตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ คือ ดำเนินการโดยการใช้อนุมาตราจากเขาไปหาหนักตามความจำเป็นของเรื่อง ในฐานะที่เป็นการใช้มาตรการหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และการดำเนินการดังกล่าวก็ได้คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในฐานะที่เป็นประธานในคดีเป็นอย่างดีแล้ว ตามข้อความที่ปรากฏในมาตรา 131/1 ว่า ต้องกระทำการโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควรโดย

ใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น ดังนั้น การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาจึงไม่ใช่กรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะสามารถดำเนินการได้ตามอำเภอใจ หรือกระทำได้โดยไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด การยกเลิกข้อความที่กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาว่า ต้องเป็นกรณีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี และผู้ต้องหาต้องให้ความยินยอมตามมาตรา 131/1 จึงไม่ทำให้ฐานะการเป็นประธานในคดีของผู้ต้องหาต้องถูกกระทบกระเทือนหรือเสียไป ดังที่กล่าวข้างต้น และแสวงหาพยานหลักฐานจากเนื้อตัวร่างกายของบุคคล เช่น การนำเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลายปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกาย ไปดำเนินการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานตามมาตรา 132 เพียงแต่แตกต่างกันที่วิธีการแสวงหาพยานหลักฐาน และสิ่งที่ต้องการนำมาเป็นพยานหลักฐาน เท่านั้น

ดังนั้น เงื่อนไขอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี และความยินยอมของผู้ต้องหารวมทั้งบทสันนิษฐานเป็นผลร้ายต่อผู้ต้องหาสำหรับการไม่ให้ความยินยอม ตามมาตรา 131/1 จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดในการค้นหาความจริงของประเทศไทย ที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงแท้ในคดี อีกทั้ง การบัญญัติอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาแยกออกจากมาตรา 132 ทั้งที่เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน จึงเป็นการบัญญัติไว้อย่างไม่ถูกต้องกับเนื้อหาของเรื่อง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินคดีอาญา และวิธีการค้นหาความจริงในคดีอาญาของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ที่นำมาเป็นประเทศตัวอย่างของแนวคิดและวิธีการค้นหาความจริงที่แตกต่างกัน เปรียบเทียบกับประเทศไทยในส่วนของ การใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนจากร่างกายผู้ต้องหาเพื่อนำไปตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์แล้วนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคสอง โดยยกเลิกข้อความในส่วนที่กำหนดเงื่อนไขอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี และการให้ความยินยอมของผู้ต้องหา รวมถึงข้อสันนิษฐานอันเป็นผลต่อเนื่องจากการเงื่อนไขของความยินยอมดังกล่าวออกเสีย
- 2) ควรนำหลักเกณฑ์ วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาไปบัญญัติรวมไว้ในมาตรา 132 เนื่องจากเป็นเรื่องเดียวกันกับอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน